

Sygn.akt III AUa 438/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2012r.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku,

III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący : SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie : SA Władysława Prusator-Kałużna

: SO del. Marek Szymanowski

Protokolant : Agnieszka Maria Oleńska

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2012 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku K. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawcy K. W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łomży

III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 lutego 2012 r. sygn. akt III U 1046/11

I . oddala apelację;

II. zasądza od K. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 438/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 15 lipca 2011 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2004 roku, Nr 39, poz. 353 ze zm.), przyznał K. W. prawo do emerytury od dnia 1 czerwca 2011 roku. Przy wyliczeniu wysokości świadczenia organ rentowy przyjął 29 lat i 11 miesięcy okresów składkowych. Do ustalenia wysokości emerytury przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wnioskodawcy wyniósł 59,61%, zaś podstawa wymiaru świadczenia 1.682, 59 złotych. Do wyliczenia wysokości świadczenia organ rentowy nie uwzględnił miesięcy maj i listopad 1975 roku oraz kwiecień 1976 roku, ponieważ za te miesiące nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne zgodnie z zaświadczeniem wydanym przez (...) Z..

K. W. w odwołaniu od powyższej decyzji wniósł o jej zmianę i wyliczenie wysokości emerytury przy uwzględnieniu w podstawie wymiaru świadczenia wynagrodzenia otrzymywanego w latach 1970, 1972, 1973 i 1974 oraz okresu składkowego w wymiarze 42 lat i 3 miesięcy.

Sąd Okręgowy w Łomży Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 16 lutego 2012 roku zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił wysokość emerytury K. W. na kwotę 1.515,63 złote przy przyjęciu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 64,90% oraz podstawy wymiaru w wysokości 1.831,91 złotych, oddalił odwołanie w pozostałej części oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. na rzecz K. W. kwotę 60 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego. Sąd Okręgowy ustalił, że K. W. chodziło o uwzględnienie w podstawie wymiaru świadczenia lat 1969-1974 za wyjątkiem roku 1971 oraz zaliczenie wysługi lat, gdy pracował w (...) w Z. za okres, gdy nie zostały opłacone składki za maj i listopad 1975 roku oraz kwiecień 1976 roku. Wnioskodawca wyjaśnił, że od dnia 1 marca 1969 roku do dnia 4 lutego 1972 roku był zatrudniony w Zakładzie (...) w B.. Za lata 1969-1972 brak jest dokumentacji płacowej. Zarobki były porównywalne z listą płac w 1971 roku. Był zatrudniony na czas nieokreślony i miał wynagrodzenie prowizyjne od wykonywanej pracy. Wykonywał konserwację stałą, remonty bieżące i remonty główne w okresie jesienno – zimowym. W (...) w W.M.m miał wynagrodzenie miesięczne. Potem od dnia 1 lutego 1973 roku do dnia 28 lutego 1975 roku pracował w (...) (...) w R. i w T.. Od dnia 1 marca 1975 roku do dnia 13 kwietnia 1976 roku pracował w (...) w Z., prowadził zakład usługowy i miał wynagrodzenie prowizyjne. W toku postępowania przed Sądem Okręgowym przedstawiono akta osobowe dotyczące zatrudnienia K. W. w (...) Zakład (...) w B., (...) w W.M.m oraz w (...) w Z.. Zgromadzony w ten sposób materiał dowodowy pozwolił, zdaniem Sądu Okręgowego na ustalenie wysokości wynagrodzenia wnioskodawcy w wymiarze korzystniejszym niż uwzględniony przez ZUS. Za rok 1975 do akt osobowych dołączono listy płac. Z list tych wynika, że w miesiącach maj i listopad 1975 roku oraz kwiecień 1976 roku zakład pracy nie potrącił z wynagrodzeń składek na fundusz emerytalny. Brakowało informacji o nieodprowadzeniu składek na ubezpieczenie społeczne. Sąd Okręgowy szczegółowo przeanalizował dokumentację zgromadzoną w aktach osobowych wnioskodawcy, biorąc pod uwagę poszczególne okresy zatrudnienia i wysokość otrzymywanych przez wnioskodawcę w tych okresach zarobków. Sąd Okręgowy, biorąc pod uwagę zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym w szczególności zeznania świadków H. W., A. G., K. S., E. P., I. U. i J. S. stwierdził, że możliwe było hipotetyczne wyliczenie wysokości wynagrodzenia K. W. w latach 1969-1976. Zasadne zdaniem Sądu Okręgowego było przyjęcie, że w latach 1969-1972 wnioskodawca osiągał wynagrodzenie ustalone w oparciu o normatywny czas pracy i stawki wynagrodzeń wynikające z angaży znajdujących się w aktach osobowych. Sąd Okręgowy nie podzielił w tym zakresie zeznań świadka H. W. odnośnie wskazanej stawki miesięcznej za okres zatrudnienia w (...) w W.M.m, która miała dla wnioskodawcy wynosi 6.000 złotych. Zdaniem Sądu Okręgowego nie znajdowało to potwierdzenia w aktach osobowych, gdzie na podstawie angaży i akt wynagrodzeń możliwe było ustalenie wynagrodzenia, biorąc pod uwagę normatywny czas pracy oraz stawki godzinowe wskazane w angażach. W ocenie Sądu Okręgowego nie sposób było w niniejszej sprawie na podstawie zeznań świadków ustalić, ile dokładnie zarabiał wnioskodawca. W celu ustalenia wysokości wynagrodzenia wnioskodawcy w spornym okresie i przeliczenia mu wysokości świadczenia, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu rachunkowości. Biegły szczegółowo wyliczył wysokość wynagrodzeń uzyskanych przez K. W. w latach 1969-1974 oraz od dnia 1 kwietnia 1975 roku do dnia 13 kwietnia 1976 roku. W zakresie wysokości podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne wnioskodawcy w latach 1969 – 1974, za wyjątkiem roku, 1971 biegły dokonał wyliczeń w dwóch wersjach. W pierwszej wersji biegły przyjął, że wynagrodzenie wnioskodawcy wynikało z ustalonych w opinii płac w oparciu o normatywny czas pracy i stawki wynagrodzenia wynikające z angaży, przy czym za okres pracy w (...) w R. (na zryczałtowanym rozrachunku) przyjęto, że podstawa była zgodna z zaświadczeniem zakładu pracy. Natomiast w wersji drugiej opinii biegły wyliczył wysokość świadczenia K. W., biorąc pod uwagę zeznania świadków oraz fakt, że wnioskodawca w całym okresie zatrudnienia w latach 1969-1972 w (...) B. miał przyznaną stawkę 8 złotych za godzinę przyjął, że wynagrodzenie miesięczne K. W. w latach 1969-1970 było nie niższe niż przeciętne wynagrodzenie za rok 1971, zaś wynagrodzenie za rok 1972 w (...) W. zgodnie z zeznaniami świadka H. W. przyjął wynagrodzenie miesięczne 6.000 złotych, a w pozostałym zakresie wysokość wynagrodzenia tak, jak w wersji pierwszej opinii. Zdaniem Sądu Okręgowego powyższa opinia mogła stanowić podstawę ustaleń dokonanych przez Sąd, bowiem biegły w sposób rzetelny przeanalizował dane znajdujące się w zgromadzonej dokumentacji pracowniczej i w sposób jasny, konkretny

i z uwzględnieniem obowiązujących przepisów zaprezentował końcowe wyliczenia. Opinia biegłego, zdaniem Sądu Okręgowego, jest obiektywna, pełna i nie zawiera błędów rachunkowych. Sąd Okręgowy uznał, że pierwsza wersja opinii jest adekwatna do ustalenia wysokości wynagrodzenia otrzymywanego przez wnioskodawcę w spornym okresie. Stąd też Sąd Okręgowy przyjął, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury wnioskodawcy wynosi 64,90%, podstawa wymiaru 1.831,91 złotych, zaś emerytura 1.515,63 złote. Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴§ 2 kpc dokonał zmiany zaskarżonej decyzji, jak w punkcie I wyroku, zaś w pozostałym zakresie na podstawie art. 477¹⁴§ 1 kpc orzekł jak w punkcie II wyroku. O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 i 99 kpc w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

K. W. w apelacji od powyższego wyroku kwestionował przyjęcie do wyliczenia wysokości świadczenia wersji I z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, wnosząc o przyjęcie wersji II opinii z uwzględnieniem zwiększenia z tytułu opłacania składek an ubezpieczenie rolnicze przy przyjęciu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 82,38% i podstawy wymiaru w wysokości 2.325,31 złotych. Nadto wnioskodawca zarzucił brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez nieuwzględnienie okresu zatrudnienia w (...) (...) w T. w okresie od dnia 1 lutego do dnia 28 lutego 1975 roku.

Wskazując na powyższe, K. W. wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego z zakresu rachunkowości na okoliczność wyliczenia wysokości świadczenia z uwzględnieniem okresu zatrudnienia od dnia 1 lutego 1973 roku do dnia 28 lutego 1975 roku w (...) (...) w T. oraz o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania od decyzji całości ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy w Łomży w sposób prawidłowy dokonał ustaleń stanu faktycznego oraz przeprowadził właściwą ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Sąd Apelacyjny w pełni podziela i akceptuje te ustalenia oraz argumentację prawną zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie była możliwość wyliczenia K. W. wysokości emerytury na podstawie art. 15 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy przyjęciu wynagrodzenia otrzymywanego przez wnioskodawcę w latach 1971-1976, ustalonego na podstawie nie tylko częściowo zachowanej dokumentacji płacowej, ale także na podstawie zeznań świadków.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że wysokość wynagrodzenia otrzymywanego przez K. W. w okresie wziętym pod uwagę do wyliczenia wysokości emerytury wprawdzie mogła zostać ustalona na podstawie zeznań świadków lub przesłuchania wnioskodawcy w charakterze strony, jednakże nie było możliwe przeliczenie wysokości emerytury w oparciu o hipotetyczne lub uśrednione wysokości zarobków. W postępowaniu sądowym ocena wiarygodności i mocy dowodów przeprowadzonych w danej sprawie wyraża istotę sądenia w części dotyczącej ustalenia faktów, tj. rozstrzygnięcia spornych kwestii na podstawie własnego przekonania sędziego powziętego w wyniku bezpośredniego zetknięcia się z dowodami. Powinna odpowiadać regułom logicznego myślenia wyrażającym formalne schematy powiązań między podstawami wnioskowania i wnioskami oraz uwzględniać zasady doświadczenia życiowego będące wyznacznikiem granic dopuszczalnych wniosków i stopnia prawdopodobieństwa ich przydatności w konkretnej sytuacji. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 kpc, choćby dowiedzione zostało, że z tego samego materiału dałoby się wysnuć również logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego wnioski odmienne (por. wyrok Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 14 marca 2006 roku, I UK 159/2005, LexPolonica nr 1917667).

Zatem Sąd, rozstrzygając o żądaniu wnioskodawcy, wziął pod uwagę materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie, w tym twierdzenia wnioskodawcy odnośnie poszczególnych okresów zatrudnienia, czy wysokości osiąganych zarobków oraz dokumentację znajdującą się w aktach osobowych, zeznania świadków i opinię biegłego z zakresu rachunkowości.

W odniesieniu do okoliczności spornych w niniejszej sprawie – wysokości wynagrodzenia wnioskodawcy osiąganego w poszczególnych okresach zatrudnienia - należy wskazać, że stosunek pracy ma zawsze charakter indywidualny, określone warunki zatrudnienia mają charakter niepowtarzalny, ponieważ zostały ustalone między pracodawcą i konkretnym pracownikiem. W przypadku braku dowodów co do wysokości otrzymywanego wynagrodzenia zasadniczego, można przyjąć do wyliczenia wysokości świadczenia najniższe wynagrodzenie w czasie, którego dotyczy żądanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2007 roku, I UK 36/07, lex nr 390123). Stąd też w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy oparł się przede wszystkim na dokumentacji źródłowej zgromadzonej w aktach osobowych wnioskodawcy – angażach, listach płac i wskazaniach dotyczących stawki za godzinę pracy. Natomiast nie sposób było ustalić wynagrodzenia wnioskodawcy jedynie na podstawie zeznań świadków, bowiem świadkowie ci nie potrafili wskazać dokładnej wysokości wynagrodzenia otrzymanego przez wnioskodawcę. Świadek H. W. w swoich zeznaniach wskazała, że K. W. otrzymywał wysokie wynagrodzenie, a stawka miesięczna wynosiła chyba ponad 6.000 złotych (k. 18). Także świadek E. P. twierdził, że wnioskodawca zarabiał 4.000 złotych miesięcznie, albo i więcej niż 4.000 złotych (k. 18v). Jednakże takie określenie wynagrodzenia wnioskodawcy nie jest dość precyzyjne, by z całą pewnością przyjąć, jedynie na tej podstawie, taką wysokość wynagrodzenia wnioskodawcy.

Stąd też, zdaniem Sądu Apelacyjnego, słusznie Sąd Okręgowy przy wyliczeniu wysokości świadczenia K. W. przyjął, że wynagrodzenie otrzymywane przez wnioskodawcę w latach 1969-1972 wobec braku list płac i dokumentacji wskazującej na wysokość tego wynagrodzenia, powinno zostać wyliczone jak w wersji pierwszej opinii biegłego z zakresu rachunkowości tj. na podstawie normatywnego czasu pracy i stawki wynagrodzenia wynikającej z angaży, zaś za okres pracy w (...) w R. na podstawie wysokości wynagrodzenia zgodnie z zaświadczeniem wystawionym przez zakład pracy.

Natomiast wersja druga opinii biegłego z zakresu rachunkowości uwzględniała wynagrodzenie wnioskodawcy w latach 1969-1970 w wysokości nie niższej niż miesięczne wynagrodzenie za rok 1971, zaś za rok 1972 w czasie zatrudnienia w (...) W. zgodnie z zeznaniem świadka H. W. w wysokości miesięcznie 6.000 złotych. Jednakże, jak już wskazano powyżej, brakowało w sprawie dowodów potwierdzających z całą pewnością, że wynagrodzenie za rok 1971 i 1972 były nie niższe niż za rok 1970, a także zeznania świadka H. W. nie stanowiły wystarczającego dowodu dla przyjęcia, że wnioskodawca w spornym okresie uzyskiwał wynagrodzenie w takiej wysokości. Zatem zarzuty apelacyjne dotyczące braku wszechstronnego rozważenia w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie do wyliczenia wysokości świadczenia wnioskodawcy pierwszej wersji opinii biegłego, okazały się nieuzasadnione.

Odnośnie zarzutu apelacyjnego dotyczącego nieuwzględnienia w wysokości świadczenia zwiększenia z tytułu opłacenia składki na ubezpieczenie społeczne rolników, należy wskazać, że w opinii biegłego z zakresu rachunkowości według założeń wersji pierwszej (k. 56) przyjęto, że do emerytury przysługuje zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie rolnicze. Część składkową ustalono przyjmując po 1% emerytury podstawowej za każdy rok podlegania ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu w okresie od dnia 1 lutego 1994 roku do dnia 28 lutego 1994 roku i od dnia 6 sierpnia 1998 roku do dnia 31 maja 2011 roku. Zwiększenie to według wyliczeń biegłego wyniosło 728,18 złotych x 13,17% = 95,90 złotych. Ogółem emerytura brutto, razem ze zwiększeniem wyniosła 1.515,63 złote.

Nie jest zasadny także zarzut apelacyjny odnoszący się do nieuwzględnienia okresu zatrudnienia K. W. od dnia 1 lutego 1973 roku do dnia 28 lutego 1975 roku w (...) (...) w T.. Wprawdzie świadek J. S. w swoich zeznaniach wskazał, że wnioskodawca pracował w (...) w T., jednak nie potwierdził, w jakiej wysokości K. W. uzyskiwał w tym czasie wynagrodzenie. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazał na powyższą okoliczność (k. 89). Wobec braku dowodów co do wysokości wynagrodzenia uzyskiwanego przez wnioskodawcę w tym okresie, nie sposób było uwzględnić ten okres w wyliczeniu wysokości świadczenia. Stąd też niezasadny był wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego z zakresu rachunkowości, jak też wniosek o ponowne dopuszczenie dowodu

z zeznań świadków zeznających na rozprawie przed Sądem Okręgowym w dniu 16 lutego 2012 roku. Biegły z zakresu rachunkowości nie mógłby opracować opinii w żądanym przez wnioskodawcę zakresie wobec braku jakiegokolwiek dokumentu potwierdzającego zarówno okres pracy, jak też wysokość wynagrodzenia uzyskiwanego przez K. W. w czasie zatrudnienia w (...) w T.. Natomiast świadkowie I. U. i J. S. zostali już przez Sąd Okręgowy przesłuchani i nie wskazali żadnych szczegółów odnośnie wysokości wynagrodzenia wnioskodawcy. Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny na rozprawie w dniu 5 września 2012 roku oddalił wniosek dowodowy (art. 217 § 2 kpc i art. 227 kpc). Jednocześnie należy podkreślić, że Sąd Okręgowy uwzględnił wynagrodzenie wnioskodawcy za rok 1972 wskazane w angażach, zaś za okres od dnia 1 lutego 1973 roku do dnia 28 lutego 1975 roku zgodnie z zaświadczeniem o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (k. 45).

W tym stanie rzeczy, uznając apelację za bezzasadną, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1349 ze zm.).